

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจนั้น ย่อมหมายถึงการเติบโตของเศรษฐกิจทั้งในแง่เชิงปริมาณ และคุณภาพควบคู่กัน โดยที่การพัฒนาเศรษฐกิจเชิงปริมาณจะเป็นการประเมินจากอัตราการขยายตัวของ GDP และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในประเทศ และเสถียรภาพทางด้านต่างประเทศ ไปพร้อมกัน ในขณะที่เดียวกันการพัฒนาเศรษฐกิจเชิงคุณภาพนั้น เป็นการมุ่งเน้นไปยังคุณภาพของสังคม อาทิ ปัญหาด้านความยากจนและปัญหาหนี้สิน และยังครอบคลุมไปถึงปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมและความโปร่งใสในการบริหารบ้านเมือง เป็นต้น ทั้งนี้ ในแง่ของคุณภาพของการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น พบว่าปัญหาความยากจนและหนี้สินภาคครัวเรือนที่เกิดขึ้นในสังคมไทย เป็นปัญหาที่มีความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน และยังเป็นปัญหาที่ควรได้รับการแก้ไขเป็นอย่างเร่งด่วน เนื่องจากความยากจนและภาวะหนี้สินอาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตทางเศรษฐกิจ และยังอาจนำไปสู่ปัญหาสังคมด้านต่างๆ ตามมาได้

ในทางเศรษฐศาสตร์มหภาคเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวางว่า การออมนั้นมีความสัมพันธ์กับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศร่วมกับการลงทุน การออมของประเทศเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการสนับสนุนการลงทุน และขยายการผลิตของประเทศให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจหลายทฤษฎีก็ได้ให้ความสำคัญกับเงินออมและการสะสมทุนเป็นอย่างยิ่ง การพัฒนาประเทศจึงเริ่มจากการที่ประเทศนั้น มีเงินออมภายในประเทศอย่างเพียงพอกับการลงทุน สำหรับการออมภาคครัวเรือนนั้น เป็นเครื่องชี้ถึงความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประชาชนโดยรวม เพราะการออมของบุคคลในครัวเรือนนั้นแสดงผลทางเศรษฐกิจที่ประชาชนได้รับดังนั้นการออมภาคครัวเรือนจึงมีความสำคัญโดยตรงต่อประชาชนที่จะต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก

จากรายงานสภาวะรายได้ ค่าใช้จ่ายและการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนไทย ของ สำนักงานนโยบาย การออมและการลงทุน ธนาคารแห่งประเทศไทย (2551) ดังตารางที่ 1.1 พบว่า ตั้งแต่ปี 2542 ถึง 2551 โดยเฉลี่ยครัวเรือนจะมีรายได้มากกว่าค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการยังชีพ (ไม่รวมค่าใช้จ่ายประเภทสะสมทุน เช่น การซื้อบ้าน/ที่ดิน และเงินออม) และเมื่อพิจารณาผลต่างของรายได้และ

ค่าใช้จ่ายของครัวเรือนในปี 2551 พบว่า มีรายได้เฉลี่ยสูงกว่าค่าใช้จ่าย ซึ่งส่วนใหญ่จะนำไปเก็บออมไว้ หรือชำระหนี้ หรือจ่ายเป็นค่าเช่าซื้อบ้าน/ที่ดิน เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามการออมจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ครัวเรือนมีรายได้สูงกว่าค่าใช้จ่ายเท่านั้น ซึ่งพบว่าครัวเรือนไทยมีแนวโน้มของการออมต่อครัวเรือนลดลงเมื่อเทียบกับรายได้

ตารางที่ 1.1 แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายและการออมเฉลี่ยต่อครัวเรือนไทย

ปี	2542	2543	2544	2545	2547	2549	2550	2551
รายได้/เดือน(บาท)	12,729	12,150	12,185	13,736	14,963	17,787	18,660	19,633
อัตราการขยายตัว(%)	1.90	-4.55	0.29	12.73	8.93	18.87	4.91	5.22
ค่าใช้จ่าย/เดือน(บาท)	10,238	9,848	10,025	10,889	12,297	14,311	14,500	15,942
อัตราการขยายตัว(%)	-1.45	-3.81	1.80	8.62	12.93	16.38	1.32	9.94
การออมครัวเรือน/เดือน(บาท)	2,491	2,302	2,160	2,847	2,666	3,476	4,160	3,691
อัตราการขยายตัว(%)	18.45	-7.59	-6.17	31.81	-6.36	30.38	19.68	-11.26
สัดส่วนการออมต่อรายได้ (%)	19.57	18.95	17.73	20.73	17.82	19.54	22.19	18.80

ที่มา : สำนักนโยบายการออมและการลงทุน ธนาคารแห่งประเทศไทย (2551)

สำหรับจังหวัดเชียงใหม่ โดยการสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ ดังตารางที่ 1.2 พบว่า ในปี 2552 ครัวเรือนมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 14,386 บาท ค่าใช้จ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 12,480 บาท ซึ่งชี้ว่า ครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ มีเงินเหลือหลังจากการใช้จ่ายแล้วเฉลี่ยต่อเดือนเท่ากับ 1,906 บาท โดยสามารถนำไปออม ลงทุน หรือนำไปใช้จ่ายอื่นๆ ได้ คิดเป็น 13.25% ของรายได้ทั้งหมด ซึ่งน้อยกว่าการออมเฉลี่ยของครัวเรือนไทยดังแสดงในตารางที่ 1.1 ที่ชี้ว่าครัวเรือนไทยในปี 2551 ที่มีการออมสูงถึง 3,691 บาท ซึ่งคิดเป็น 18.80% ของรายได้

ตาราง 1.2 แสดงรายได้ ค่าใช้จ่ายเฉลี่ย จำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ ของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2552

รายได้/ค่าใช้จ่าย	จำนวน	เฉลี่ยต่อครัวเรือน
จำนวนครัวเรือน (หน่วย : แสน)	5.01	-
รายได้ทั้งสิ้นต่อเดือน (หน่วย : บาท)	7,207,658,417	14,386
ค่าใช้จ่ายทั้งสิ้นต่อเดือน (หน่วย : บาท)	6,252,805,840	12,480
- ค่าใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค	5,536,821,780	11,051
- ค่าใช้จ่ายที่ไม่เกี่ยวกับการอุปโภคบริโภค	715,984,059	1,429
หนี้สินแยกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืม		
หนี้สินทั้งสิ้น (หน่วย : บาท)	70,537,056,213	131,525
- หนี้ในระบบ	67,859,764,326	126,533
- หนี้นอกระบบ	2,677,291,888	4,992
สัดส่วนหนี้:รายได้		9.12:1

ที่มา : จากสำนักงานสถิติแห่งชาติ (2552)

เมื่อพิจารณาถึงจำนวนหนี้สินเฉลี่ยต่อครัวเรือนที่เป็นหนี้ จำแนกตามวัตถุประสงค์ของการกู้ยืมของครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ.2552 แล้วพบว่า ครัวเรือนในจังหวัดเชียงใหม่มีหนี้สินเฉลี่ยครัวเรือนละ 131,525 บาท ซึ่งสูงกว่ารายได้ต่อครัวเรือนถึง 9.12 เท่า

อาชีพครู นับเป็นวิชาชีพหนึ่งที่สำคัญในระบบเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวคือครูเป็นผู้ให้ความรู้ด้านการศึกษาอันเป็นพื้นฐานที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระยะยาว แต่ในระยะเวลาที่ผ่านมากลับพบว่าอาชีพครูนั้นประสบกับปัญหาหนี้สินมากกว่าอาชีพอื่นๆ จากปัญหาหนี้สินของครูนั้น คณะกรรมการศึกษาวิเคราะห์การดำเนินการพัฒนาคุณภาพชีวิตครูทั้งระบบ ได้กล่าวถึงการแก้ไขหนี้สินครูทั้งระบบ พบว่า จากการสำรวจหนี้สินครูจากสหกรณ์ออมทรัพย์ครู 87 แห่งทั่วประเทศ ครูทั่วประเทศมีมูลค่าหนี้สินรวมกันประมาณ 1 ล้านล้านบาท และมีเงินออมรวมประมาณ 3 แสนล้านบาท หนี้สินของครูส่วนใหญ่จะเป็นหนี้จากสหกรณ์ออมทรัพย์ครูทั้ง 87 แห่ง ประมาณ 7 แสนล้านบาท

สหกรณ์ออมทรัพย์ครู เป็นองค์กรที่มีระบบการบริหารจัดการที่มีมาตรฐานระดับชาติ มีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการที่ดี มีประสิทธิภาพและได้รับความเชื่อมั่นจากสมาชิกและสังคม ซึ่งข้อมูลจากกรมตรวจบัญชีสหกรณ์ ดังตารางที่ 1.3 ได้แสดงผลการสำรวจเงินออมและหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ ทั่วประเทศ ในปี2551 พบว่า อาชีพครูเป็นอาชีพที่มีหนี้สินเฉลี่ยสูงที่สุด

เมื่อเปรียบเทียบกับอาชีพอื่นๆ โดยในปี 2550 ครูมีหนี้สินเฉลี่ยคนละ 425,799 บาทต่อคน และมีสัดส่วนหนี้สินต่อเงินออมสูงถึง 1.59 เท่า

ตารางที่ 1.3 แสดงการเปรียบเทียบเงินออมและภาระหนี้สินของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์

สหกรณ์ออมทรัพย์	2549			2550		
	หนี้สิน (บาท/คน)	เงินออม (บาท/คน)	หนี้สิน : เงิน ออม	หนี้สิน (บาท/คน)	เงินออม (บาท/คน)	หนี้สิน : เงิน ออม
ราชการ						
-ตำรวจ	166,325	122,138	1.36	187,587	134,871	1.39
-ทหาร	130,831	116,197	1.13	142,301	125,576	1.13
-ครู	405,978	254,653	1.59	425,799	267,680	1.59
-มหาวิทยาลัย	200,479	762,412	0.26	210,612	774,324	0.27
-รพ./สาธารณสุข	212,538	204,344	1.04	231,619	220,242	1.05
-ส่วนราชการอื่น	169,146	165,104	1.02	181,021	175,339	1.03
รัฐวิสาหกิจ	348,912	393,447	0.89	361,647	438,982	0.82
เอกชน	75,091	132,566	0.57	80,573	134,506	0.60

ที่มา: กรมตรวจบัญชีสหกรณ์ (2551)

จากการรายงานข้อมูลทางการเงินของสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ในปี 2553 ดังตารางที่ 1.4 พบว่า สหกรณ์มีสมาชิกจำนวนทั้งสิ้น 28,058 คน มีสมาชิกที่เป็นลูกหนี้จำนวนถึง 17,124 คน มีวงเงินกู้ยืมจำนวนถึง 10,141.78 ล้านบาท โดยมีสัดส่วนเงินกู้ต่อเงินฝาก สูงถึง 2.59:1

ตาราง 1.4 แสดงข้อมูลทางการเงินของครูที่เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ ปี 2553

ประเภทเงินให้กู้	จำนวนราย	จำนวนเงิน(ล้านบาท)	เฉลี่ยต่อราย(บาท)
เงินกู้ฉุกเฉิน	483	6.46	13,374.74
เงินกู้สามัญ	890	54.82	61,595.51
เงินกู้สามัญ ATM	13,063	8,503.70	650,976.04
เงินกู้สามัญสวัสดิการ	2,013	410.58	203,964.23
เงินกู้พิเศษ	675	1,166.22	1,727,733.33
รวม	17,124	10,141.78	2,657,643.85
เงินฝาก	23,574	3,912.65	165,973.00
เงินกู้: เงินฝาก	0.73:1	2.59:1	16.01:1

ที่มา : วารสารสหกรณ์ออมทรัพย์ครูเชียงใหม่ จำกัด

จากปัญหาดังกล่าว สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้ดำเนินงาน โครงการรณรงค์เพื่อการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรณรงค์ให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษานิยมผ่อนนำแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นหลักในการดำเนินชีวิตเพื่อพัฒนาค่านิยมและพฤติกรรมด้านความประหยัด และการมีวินัยทางการเงิน เผยแพร่ไปยังหน่วยงานการศึกษาและสถานศึกษาแล้ว ได้มีการเผยแพร่ไปยังส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นให้ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา นำไปใช้เป็นแนวทางในการเสริมสร้างค่านิยมและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภค เพื่อลดการจ่ายที่ฟุ่มเฟือย ตลอดจนการมีวินัยทางการเงิน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีให้กับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในการดำเนินชีวิตตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวทางในการจัดสรรรายได้ในแต่ละเดือนของครอบครัวเพื่อการใช้จ่าย

ตั้งแต่ปี 2549 เป็นต้นมา ทางสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ได้กำหนดแนวทางในการจัดสรรรายได้ในแต่ละเดือนของครอบครัวเพื่อการใช้จ่าย ดังตารางที่ 1.5

ตาราง 1.5 แสดงแนวทางในการจัดสรรรายได้เพื่อการใช้จ่ายในแต่ละเดือนของครอบครัวของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

รายการใช้จ่าย	ร้อยละของรายได้ต่อเดือนของครอบครัว
ที่อยู่อาศัย (ค่าเช่า หรือค่าผ่อนชำระหนี้เงินกู้ซื้อบ้าน)	25-30
ค่าอาหาร	25
ค่าเสื้อผ้า	10
ค่าเดินทาง (ค่ารถ ค่าน้ำมัน หรือค่าผ่อนชำระเงินกู้ซื้อรถ)	10-15
ค่าสาธารณูปโภค (ค่าน้ำประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์)	5
ค่ารักษาพยาบาล	5
ค่าใช้จ่ายส่วนตัว และสันทนาการ	5-10
เงินเก็บออมหรือเงินลงทุน	5-10

ที่มา: สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

จากข้อมูลและปัญหาดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น ได้ชี้ให้เห็นว่าความสามารถในการบริหารรายได้ รายจ่าย และเงินออม ส่วนบุคคลนั้นเป็นเรื่องที่สำคัญ หากไม่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขก็อาจส่งผลกระทบต่อทั้งในระดับบุคคล และระดับเศรษฐกิจสังคมในวงกว้าง ดังนั้นหากมีการวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ รายจ่ายระดับรายบุคคลที่เหมาะสมก็จะสามารถแก้ไขปัญหาหนี้สินและความสามารถในการออมเงินของภาคครัวเรือน ซึ่งยังจะส่งผลไปถึงความมั่นคงและเสถียรภาพทางการเงินในระดับประเทศ ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา การวิเคราะห์โครงสร้างรายได้ รายจ่าย เงินออมและหนี้สินของครูในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อผลการศึกษจะเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งในระดับบุคคลและระดับหน่วยงานผู้รับผิดชอบ ตลอดจนรวมไปถึงผู้กำหนดนโยบาย และบุคคลทั่วไปที่สนใจในการนำไปประยุกต์ใช้เพื่อเป็นแนวทางในการวางแผนทางการเงินต่อไป

1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงโครงสร้างของรายได้ การใช้จ่าย การออมและหนี้สินของครูในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงความสัมพันธ์ของรายได้ รายจ่าย เงินออมและหนี้สินของครูในเขตอำเภอเมือง จังหวัด เชียงใหม่

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบรูปแบบของรายได้และการออม การวางแผนรายจ่าย การออม และหนี้สิน วัตถุประสงค์ของรายจ่ายและการออม และความสัมพันธ์ของรายได้ รายจ่าย การออมและหนี้สินของครูในเขต อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
2. ผลที่ได้จากการศึกษาจะสามารถนำไปสู่การวางแผน การจัดการด้านการเงินในทางปฏิบัติของครู หรือบุคคลทั่วไป ซึ่งจะเป็นแนวทางในการบริหารทางการเงินที่มีประโยชน์และเกิด ประสิทธิภาพสูงสุดในการวางแผนทางการเงินระดับบุคคล

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ กลุ่มครูในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อศึกษาโครงสร้างและความสัมพันธ์ของรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สินของครูในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เฉพาะโรงเรียนที่มีการเรียนการสอนขั้นพื้นฐานตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ทั้งโรงเรียนของรัฐบาลและโรงเรียนของเอกชน ซึ่งมีจำนวน 16 โรงเรียน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ในช่วงเดือน เมษายน พ.ศ.2554

1.5 นิยามศัพท์

ครู คือ ผู้ประกอบอาชีพครูในสังกัดโรงเรียนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

รายรับ หมายถึง จำนวนเงินสดที่ครูได้รับเข้ามา ซึ่งเงินที่ได้รับเข้ามานี้อาจจะมาได้จากหลายทาง เช่น เงินเดือน ค่าจ้าง เงินปันผล ดอกเบี้ยรับ เงินรับค่ากรรมธรรม์ประกันชีวิต ตลอดจนเงินได้รับอื่นๆ เช่น การขายทรัพย์สิน เงินรางวัลตอบแทนต่างๆ เป็นต้น

รายจ่าย หมายถึง จำนวนเงินสดที่ครูได้ใช้จ่ายออกไป เพื่อวัตถุประสงค์ที่ต่างๆ เช่น การใช้จ่ายเพื่อดำรงชีวิตประจำวัน การใช้จ่ายเพื่อซื้อทรัพย์สินต่างๆบางอย่าง และการชำระหนี้สิน เป็นต้น

หนี้สิน หมายถึง ภาระผูกพันตามกฎหมายระหว่างบุคคลสองฝ่าย

การออม หมายถึง การนำเงินสดส่วนต่างระหว่างรายได้และรายจ่ายที่เกิดขึ้นในช่วงเวลาหนึ่ง ซึ่งเป็นการชะลอการบริโภคหรือการใช้ทรัพย์สินเงินทองที่มีอยู่ในปัจจุบันบางส่วนเอาไว้ เพื่อให้เกิดความสามารถที่จะบริโภคในอนาคตหรือในยามจำเป็น

การลงทุน หมายถึง การเพิ่มพูนหรือดำรงไว้ซึ่งปริมาณของสินค้าน้ำทุนหรือสินทรัพย์ที่แท้จริงและส่งผลต่อการเพิ่มปริมาณการผลิตสินค้าและบริการ โดยตรง ได้แก่ เครื่องจักร เครื่องมือ อุปกรณ์ อาคาร โรงงาน สำนักงาน เป็นต้น ส่วนเปลี่ยนแปลงของสินค้าน้ำทุนเรียกว่าเป็นการลงทุน เพราะก่อให้เกิดการผลิตสินค้าและบริการ โดยตรง